

SAL 2
HEJMAR 15
—
SÊŞEMB
1 HIZÊRAN 1943

RONAHÎ

ANNÉE 2
NUMÉRO 15
—
MARDI
1 JUIN 1943

SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ DE LA REVUE KURDE HAWAR

DERYAVANEKÎ RÛSÎ LI CIHÊ NOBETÊ

ÇABXANA TEREQIYÊ
ŞAM — 1943

DI VÊ HEJMARÊ DE

Selika Rovi	Çi okbêj
Dûvê Rep	Çi okbêj
Lawik	Stranvan
Dawiya seferekê	Xwediyê Ronahiyê
500 000 Fransîz	Ronahî
Gelawêj	Ronahî
Seyê ko gur tanî	Osman Sebri
Veger	Silêmanê Terho
Meixwir	Smainê Serhedî
Cindiyê japonî	Dilawer Çarpine
Dî eniya rohelê de	Ronahî
Reşbelek	Erefat
Amediyê û Sûlav	Salih Reşid
Mingerv	Roja-nû
Cankêy	Bîsarê Segman
Ey keça kurd	Cegerxwîn
Ziyaret	Hiisênê Perixanê
Xebat	Mela Enwer
Ger nexwim	Cegerxwîn
Zefera Eftiqayê	Ilya Erenbürg
Qewetên Ewropayê	Hesenê Mistê

DÛVÊ REP

Şêrek û gurek û rovik gihane hev û bi hev re çûn; rastî hespekt hatin. Şêr lepek li hêsp da, kuşt. Gote gur go, bira tu goştê me par bike. Gur rabû herçî goştê nerm ji xwe re danî û hestî ji şêr re danîn û ûr û rovi ji rovi re danîn.

Şêr ji vê parkirinê pir xeyidî. Hema rabû ser xwe û lepek li nav çavê gur da. Serê gur kete erdê û dûvê wî ma rep.

Şêr gote rovi go, rabe tu vi goştî li me par bike. Rovi rabû, herçî goştê nerm û bez li ber şêr danîn û herçî ûr û rovi li ber xwe danîn.

Şêr go, rovi te ev eqil ji kû girtiye? Rovi go, min ev eqil ji dûvê rep girtiye.

ÇIROKA KURDMANCI:

SELIKA ROVÎ

Gurek û rovik bûne dest û birayên hev. Rojekê gur birçî bû; gote rovi go, ezê te bixwim. Rovi go, mal-ava ez û tu dest û birayên hev in, çawa tu dibêji ezê te bixwim. Go bira qet fêde nakê ezê te bixwim. Rovi go, niha ko ez ji te re tişteki çêbikim ko tu bi roj herî nav keriyên mih û berxan û kes te nebinê, tê min efû biki?

Gur go, heke tu tişteki wilo ji min re biki ez li dinyayê qenciya te ji bir nakim. Rovi go, de bide pey min.

Gur da pey û rovi berê xwe da serê çiyê û bi hewa ket, heta ko her du gihane serê çiyê. Hema rovi bi şivên ter ket û jêkirin, li ser hev kirine kom.

Paşê dest pê kir û selikek çêkir. Hetâ gihande nêvî gote gur, bira dê were tê de rûne. Gur ji hat tê de rûnişt û rovi pê ket. Hêdi hêdi devê selikê da hev, heta ko devê wê girt û qenc asê kir. Carekê dehfa xwe lê da û di kês hema wer kir.

Gurê gewir bi selika xwe ve serjêrî nava gundekî bû. Se û zarokên gund li gur haline hev û gur di selikê de kuştin.

STRANA KURDMANCI:

LAWIK

Ji Mûşê wê de zozan e
Pêçî û tiliyê xelkê delal mûm in şibhî şemedan e
Ez terka çavreş û bejna zirav nadim
Heya qaz û quling vegezin deynin ser Merganê
Çem û qemê bayê ava Mûradê ker û lal e, deng jê nayê
Li dinyayê dosta mirov rind be
Mirov rakeve çar sala di hepîsxana Diyarbêkrê.
Eger felek dost e, Xwedê rast be tişt pê nayê
Xwezî mala me cînarê mala we biwa
Sibê heta êvarê çavê min li qamet û bejna te biwa
Çiya bilind e, bi ser me de weyleweyl kir
Qaz û qulingê deşta Mûşê
Serê xwe hilanî berê xwe berjêr kir
Rinditiya te a ewilî
Li ser xortaniya min zêde kir
Ezê biqrim tirba min bikole ji mala û wê de
Dibê şibak û pencera bihilî tê de
Herçî roja îne were
Ser merzelê sêwiyê ebdalê Xwedê de
Henek û yari mane di dinê de
Darê mazî kevnar rabî
Berfa serheda lê barî
Nêçira min û kewa gozel li ser nabê
Wetenê mîrat şêrin e, dest jê nabê
Ez terka çavê reş û bejna zirav nadim
Heya şifyan û tircal rabê.
Tasa xezala min zivîn e
Tasek av ji kaniya mala bine
Dixwim nexwim tihniya dilê min naşkê
Roja qiyametê ber mêzîna xêr û guneha dawaçî me

DAWIYA

SEFER Û IMPERATORIYEKÊ

ELEMEYN, BINGAZI, TRABLISXERB, TÛNIS, BIZERT

Şerê Ewropayê li 1ê Îlona sala 1939an, di zikê Ewropayê de dest pê kir. Welê dixuye ko mizeferên vî şerî ên pêşin, vî şerî di Efrîqayê, di erdekt ji Ewropayê 50 kilomêtrî dûr de, dê winda bikin. Ji xwe winda kirin. Lê em dibêjin dê winda dikin. Ji ber ko ew bi xwe hêj mikur ne hatine; çekên xwe dananfne, keftelêtan dikin, di cankêşiyê de li ber xwe didin.

Li 8ê Gulanê danezanên hevalbendan da zanîn ko eskerên hevalbendan (ingilîzî, fransîz, emêrîkanî) ketine bajarên Tûnis û l'îzêrtê, talyan û elemanan ji ber baz daye; hin hêsir bûne, ên mayîn kişiyane nîvîrava Bonê. Lê ew ji kom kom xwe dispêrin hevalbendan.

Bi vê zefera mezin sefera Efrîqayê ya ko ji sê salan de dom dike gihastiyê dawiyê û peravên Efrîqâ bakur, peravên Behira-spi yê nîvro, ji Swêşê heta bi Cebeltariçê tev de ketinê destên ingilîz û hevalbendan û Behira-spi bû goleke ingilîzî. Pê dawiya împerateriyekê, împeratoriya talyanan ji hat.

Li 10ê Hîzêrana sala 1940î piştî ko elemanu li bakur gihastîne peravên Mansê û li nîvro berê xwe dane Behira-spi talyanên ko heta hingê,

ne keti bûn şer û bi gotarine pûç û bêar gef didan dinyayê, gava ditin ko Fransa reben şikistiye, wek teyrekî beratn xwe avêtin ser û qedere deh rojan şerê wê kirine. Fransa di wî hali de ji û bi tenê bi du sê fir,an li ber êrîşa talyanan sekîn û ne hişt ko ordiwa aşiq û sazbandan derbasî erdên wî bibin. Bi nav wan deh rojan de talyanan pirek berhewa kir. Ew pir di axa talyanan, di paşya ordiwa talyanî de bû. Pê paşî li xwe girtin.

Îtalye li Efrîqayê xudan mistemlike û çirana erdên Ingilîzan bû. Hebeşistan, birekî peravên Behira-sor, Lîbye, Trablîs xerb hemî erdine talyanî bûn. Mûsolîni, rêberê Îtalya nû li l'îbya û Trablîs xerbê eskereki boş kom kiri bû.

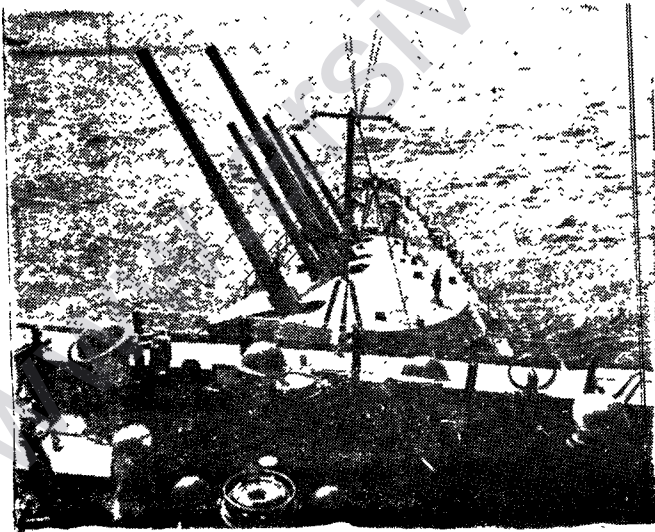
Hevalbendên mîhwerê kar di nav xwe de lêk vekiri bûn. Welê dixuya ko fê Efrîqayê talyanan girti bû ser xwe. Hîtler Ewrope, Mûsolîni Efrîqê de fetih bikirana.

Talyanan di sala 1940î de dest bi şerê Efrîqayê kir û li 19ê Tebexê ajotîne Somalîstana ingilîzî û li 15ê Îlonê dirêjî Misîrê kirine.

Gava şerê Efrîqayê dest pê kir, rojnamevanê talyanî ê bi nav û deng, xeberdoxê serkê faşîstan, sînyor Geyda di « Cornala d'Îtalya » de bendek nivisand û lê de goli bû. (Bi vî şerî dê xuya bibe heke Îtalye dikare bibe xwe-diyê împeratoriyekekê). Ji sînyor Geyda ve ew ser ji talyanan re imtîhanek bû, imtîhana kişwerkişiyaya talyanan.

Hingê li Efrîqayê hesêb eskerên ingilîz nîn bûn; ji polisên çobidest pê ve. Talyan bi derba pêşin ketin axa Misîrê, çend kilomêtiran pêş ve çûn; gihastin Sîdî-Beranf. Lê li wê derê sekînîn, bi xwe sekînîn, ew ne sekînandin. Çîre? Heye ko bi xwe jî li xwe ecêbmayî ma bûn. Ma çawan derbasî erde kî neyar bû bûn?...

Ingilîzan, digel her tunebûnê talyan bi sîn de vegerandin û ajotîne heta tixûbên

TOPINE CENKEŞTÎKE INGILÎZÎ DIKIN AGIR BIKIN

500 000 FRANSIZ

Ji bo sefera ewropayê di bin darê silehê de

Di zefera Efrîqa bakur de fransizan pareke mezin heye. Di wê qada şer de fransizan bi mirdaniya xwe en'ewî şer kiriye û bi temami ne be ji, kêm û zêde heyfa xwa ji elemanan hilaniye.

Ordiwa fransîzi ya Efrîqayê di nav şeş mehan de ji 20 000î gihastîye niv milyonê. Genêral Giro li 20ê Çiriya-paşîn 1942an li xeta şer 20000 esker hebûn. Li 15ê Kanûna-paşîn mişdarê vi eskerî gihastîye 45 000î.

Di Kanûna sala 1943an a pašîn de eskerên Giro di xeta şer de bû bûn 50 000. Li 8ê Sibatê ev mişdar gihastî bû 126 000î û li sîseyê Adarê bû bû 315 000. Li 1ê Nîsanê eskerên Giro gihastî bûn hejmara 410 000î. Li gora texminê ev mişdar di van rojan de digel her sinif eskeran, bej, behir û hewayê, wê bigehin niv milyonê.

Niv milyon esker di sefera vegirtina Ewropayê de ne lişteki hindik e. Ji xwe ev esker tev de fransîzîjad biwan hingê qîmet û giraniya wan bi şehînine diin diviya bû bihata kişandin. Ji ber ko hingê ordiwa Giro dibû ordûke intîqamê. Ma ji mîrê ko diçe heyfa xwe kî xurtir e.

Trablîsxêrbê. Elemanan gava ev halê hevalbendên xwe dît, rabû ordiwek şand Efrîqayê û şerê ingilîzên kir. Ingilîz vegeyriyan; eleman heta bi Elemeynê gihastin. Balafrên wan bi lîftîrek banzin digihastin Iskenderiyê.

Bihîna ingilîzan fîreh e; bişkên jî li ber xwe nakevin. Ji xwe ewle ne, li sebebên şîkestîne digerin; tevdira wê dibînin; pê didin erdê û îşê xwe dibin serî.

Ingilîzan piştî ko mistemlekeyên talyanî yên Behîra-sor vegirtin, zora xwe dan Libyayê, ordiwa Romel ya ko gihastî bû Elemeynê, dan pêşiya xwe û ew ajotin heta Tûnisê. Romel li Bîzertê, Von Arnîm li Tûnisê asê bû bûn.

Ingilîz, fransîz û emêrikanî piştî êrişeke no ya ko 36 saetan dom kir ev her du bender jî standin û şerê Efrîqayê gihandin dawiyê.

Snyor Geyda, ji bo şerê Efrîqayê digot ko ev şer ji talyanan re îmtihan e. Îmtihan qediya û Îtalye ket.

Hîtlêr piştî ko Ewrope vegirt; digot Ewrope

GELAWÊJ

GOVAREKÎ EDFBÎ Û SEQAFÎ MANGÎ KURDÎ YE

Jimare 2	Sal-4	Şubat 1943
Bo Pîremêr	M. Emîn Zekî beg	
Şewêkî nawqûpî	Pîremêr	
Natewawî jînatman	Evdîlqadir Qezaz	
Mêjwî edebiyetî kurd	Gêwî Mukriyanî	
Emer Xeyam	Yûnis Reûf	
Tefsîrî Quran	Şêx Mihemedê Xal	
Dîwanî Gelawêj	
Cexrafayî Kurdistan	Iraq	Mistefa Şêx Nimetîlah
Bîsarani	Tahir Haşimî	
Çîrokî jmare	Nact Ebas	
Ferhengf kurdî	Tewfîq Wehbî beg	
We hendi bast xoştîr exwênine we.		

Jimare 3	Sal-4	Adar 1943
Zimanî kurdî	Emîn Zekî beg	
Newrâz	Pîremêr	
Beharî Kurdistan	E. Secadî	
Dîwanî Gelawêj	
Sekalayek legel gul	Remzî Qezaz	
Benc û binawani zimanî kurdî	Tewfîq Wehbî beg	
Çîrokî jmare	N. E.	
We geli bast xoştîr exwênine we.		

Jimare 4	Sal-4	Nîsan 1943
Zimanî kurdî	E. Rewandîzî	
Dwawanî zelm û tan-cemf	Pîremêr	
Eskerêkî dwanze salî	Şehab Mihê	
Reşe graneta	F. Mihemed	
Tefsîrî Quran	Şêx Mihemedê Xal	
Dîwanî Gelawêj	
Benc û binawani zimanî kurdî	Tewfîq Wehbî beg	
Mihakemeyî Gelawêj	Govan	
Çîrokî jmare	E. N.	
We geli bast xoştîr exwênine we.		

Ji vê kovara hêja re abone bibin. Ebona wê ji bo salekê dinarekî iraqî ye, ji bo şagirt û feqehan bi tenê niv dînar e.

Adrê: Gelawêj, kovara kurdî
Mirza Elaedin Secadî
Xana Esterabadî — hejmar (14)
Cada Semoel — Beşda

keleha min e. Belê Ewrope keleha wî ye. Lê rêberê elemanan ne hakimê kelehê, lê girtiyê wê ye. Îro jî dor dora kelehê ye.

Gelo qedera girtiyê kelehekê çi dikare bibe Di bendeke din de emê qala wê ji bikin.

KWEDIYÊ RONAHİYÊ

SEYÊ KO GUR TANÎ FÊZA PÊZ

Di hejmarên berî wê da xwediye Hawarê û hevalê delal Qedri Can yek çirokên san nivîsî bûn. Ev her du çirokên han jî bê sîk hêjayî nivîsandinê bûn. Di wî warî da min jî çirokek heye. Hele bi xweşiya xwe, bi çasî van her duyên mayî nebe jî, ez bawer im ko de xwendevanan dilteng neke. Ditiyê wê çirokê ez bi xwe me.

Di tebaxa sala 1923an da gurek hînfî keriyê pezê min bû bû. Derî adeî, her du rojan pezek dixwarin. Em ko di berê da xweyî pêzin, tim seyên no û şivanên serwest bi xwedî dikin, tu caran tiştên holê li me ne cewimî bûn. Keriyê min ê ko sê şivan, sersivanek û çar sepandiyê wî bûn; dirêjiya salê di navbera 8 û 13 pezan da bi dev çûran va berdidan. Lê di meha tebaxa 1923 an bi tenê da nîzika bîst mihiyên çak bi dev gurekî va berdan.

Ji ber ko serwestiya şivan û nobûna seyên min î herkesî ra nas bûn; ev yeka han jî xelkê çîra me Mirdês ra ecêb dihat. Ji bo wê yekê, hin mehek kuta ne bû bû ko xelkê me navê min li gur kiri bûn. Herwekî, cihê ko bi gotana «şev gur pezeke Osman Sebrî xwar» digotin: gure Osman Sebrî pezek xwar, an li filan cihê hate ditin. Êdîgur bû bû yê min û bi navê min di hate salî dan.

Çi roja sersivan serê peza kuştî bianfina, min dût û dirêj jê dipirî û békêriya wî dida ruyê wî. Li ser gotinên min ên giran, sersivên devê xwe dimizmazand û bê ko gotineke rast bide dest min diçû.

Rojekê di a em li odê ranişî bûn ko xortekî digot: duh gure Osman Sebrî berdaye keriyê Bîdosê (navê gundekî min e) û mihiyek biriyê. I di çî çî gurê ko di wê êrdimê da pez dibir bi navê min di hate xwendin. Wê yeka han ez gelekî kiz kiri bûm. Hin diltengî li ser min ne çû bû ko sersivane min Mislimê Qucûl kete hundir û serê mihiyêke kuştî li ber min danî. Di wê bintengiyê da hatina sersivên û anîna serê mihiyêke nuh ez yekcar aciz kiri bûm. Mîna ko sersivan raste arê cinan were; bê xweragirtin, min hilmeyî ser camêr kir û got:

— Kuro Mislim: êdf nema ez dikarim li ber wê pîsiya we şivanan xwe ragirim. Heke mihiyêke din bête kuştin, divê hon her çar şivan jî terka pêz bidin û ezê her çar san jî bidim kuştin.

Mislim xwesnasê e il û gotinê min bû. Herçiya min bigota, ez nema jê vedigerim û min tanin cih. Li ser gotina min Mislim serekî pânîjî û paşê serê xwe hilda û gct:

Şev tîfinga xwe bigire û were cem pêz, tuyê her tiştî zani bî.

Pîştî wê gotinê rabû û bi derket çû. Mislim, di şeran da mîreklî çak bû; hindik dîpeyivî û pir dikir. Ji bo wê min gelekî rîmîta wî diçûrî û gotinên wî dibikîştim.

Evarê pîstî şivan, min î sê peyan mo tîfîngên xwe hildan û e n çûne fêza pêz. Her çar şivan jî bi tîfîng bûn. Di her çar hêlên fêzê da em dudu bi dudu rûniştin. Mislim di rex min da raniştî bû û deng ne dikir.

Şev e tarî bû. Her çar se hîdfî hîdfî di dora pêz ra diçûn û dihatin. Hin çaryekeke şevê ne çû bû ko Mislim hidika gotê min:

— Tu jî zani? gur dike were.

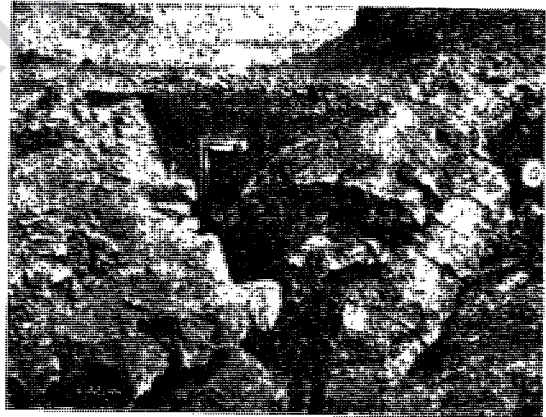
— Tu jî çî dizani?

— Ev e, seyê mezin dike gaziye ke.

— Ma çey seyê mezin î xiniz e?

— Erê, tu niha bala xwe bid-e, ezê her tiştî paşê jî te ra bêjim.

Li ser gotina Mislim min bala xwe da-yê. Seyê mezin li pêz bi dût ket û mina

JI QADA ŞERÊ TÛNISÊ

Ordiwa ingilîzan a heştan di qada Tûnisê de xeta Marêtê skênandiyê û ordiwa Romel ber bi behirê ajotiyê. Klîşa me çepe-rine wê xetê şanî dide, yên ko di nav zinaran de hatine kolan.

torpeki sipi di nava tariya şevê da wenda bû û çû.

Çariyekê saet ne borî ko dengê zûrîna sê hat û du sê dengan li pê hev zûriya. Hin cara paşîn dengê sê ne hati bû birîn ko di nîveka çiyê da dengê zûrîna gur jî hat. Mislim gote min:

— Te dengê gur jî bihist?

— Erê, Ma hatina wî dê pir bajo?

— Niv saetê.

Di vê navberê da seyê mezin vegeft bû

cem pêz û herwekî ên din nobedariya hêlekê (hêla ko gur dê tê ra weref) li xwe girti bû. Piştî çaryekê saet dengê reyîna san xurt bû. Jê xweya bû ko bêhna gur kirine û hatin nîzik bûye. Çend deqîqeyên din borin; sê yekcar har bû bûn û bi reyîne dinê bi serê xwe va kiri bûn. Mislim hidlka gote min:

— Qenc hişyar be, wê niha bê.

Hin Mislim gotina xwe ne çedandî bû ko gurin kete pêz û li ser me rabû. Min tiştek ne diti bû. Mislim bi destan salîka? min dida û digot:

— Ev e mihiyek bir.

Min li dî-a destê Mislim nihêrî, gur li stoyê mihiyekê siwar bû bû û dibir. Mê her dûyan ç'a fer; lê ew jî me bezatir bû. Ga va min dît xwe gihandin ne mî-kûn e, me yek dest tîfing berdan-ê; gur mihi berda û revî.

Ez serwextî tevayîya rastiyê bû bûm. Seyê mezin gur tanfû feza pêz û di hêla xwe va rê didanê. Dema gur pez dibir, heya seyên mayî dihatin, seyê mezin berê xwe didane hêleke din û sop li ser gur bi wenda-kirin dida. Si-belirê dida ser opê û diçû ser bilata peza kuştî û têr dixwar. Hînga ez vege-rîme ser Mislim û min gotê;

— Ma ne seyê mezin gur t niye feza pêz û artîkariya wî dikiyê!

— Erê ezbenî

MA EV XORTÊ DELÂL JÎ KÎ YE?

Ev xortê ha yek ji hezaran xortên fr. nsiz e ko terka welatê xwe û vegirî daye û xwe gihandiyê sergevazê hêja genêral De Gol û di ordîwa wî de bûye balafirvan û bombayên xwe berdide ser serê neyar.

haya min ji vè yekê heye.

— Mafir ko haya te jê heye, te çima ji min ra ne digot?!

— Ez ditirsiyam ko tu sê bikujî, ji lewra min ne digo.

— Ma gelo tu bê ji vî seyê xiniz ra kuştin navê?!

— Belê divê lê ne niha.

— Pi tî ko pêz hemî bide gur û hînga em wî bikujîin?!

— Ezbenî, ev se seyekî ecêb xurt û jêhatiyê.

Dêla me di van rojan da tê ye se. Min dil hebû ez carê, duduyan wî berdîm ser dêlê û pa ê te serwexî çirokê Likim û hînga em wî bikujîin. Lê berî ko daxwaza min cih bibîne, tu bi bêbextiya sê hesiyayî. Ji ho vè yekê min bê sebeb bîst mihiyên gewr bi dev gur va berdan; dem ne hat ko wî berdîme ser dêlê û çend cewrên baş jê bistînim.

Di wê navberê da herwekî seyê mezîni zani be ko em çora wî dikine, hatî bû pêş me. Hema min devê tîfîngê da bin çeng û ling kişand. Pi tî ko seyê xiniz heqê xinizîya xwe da, ez vegeîim ser Nîslim û min gct-ê:

— Heke li hêviya ehme jiya te Lîmana, ji bo

to vè seyekî xiniz, dê te hîn gelek pez bidana der. Ma tu nizanî ko çî tinawirê xiniz çêliyên wî ji xiniz dibin. Çê ko dêl ji wî ne hate se, an na min ew jî dikujî.

Nîslim jî wenda bûna bîst mihîyan po man ne bû bû û gelîna min a ko çêliyên xinizan jî xiniz dibin bi serê wî ne diket. Wî dizanî ko ez jî kizbûna xwe wan gelînan dibêjim.

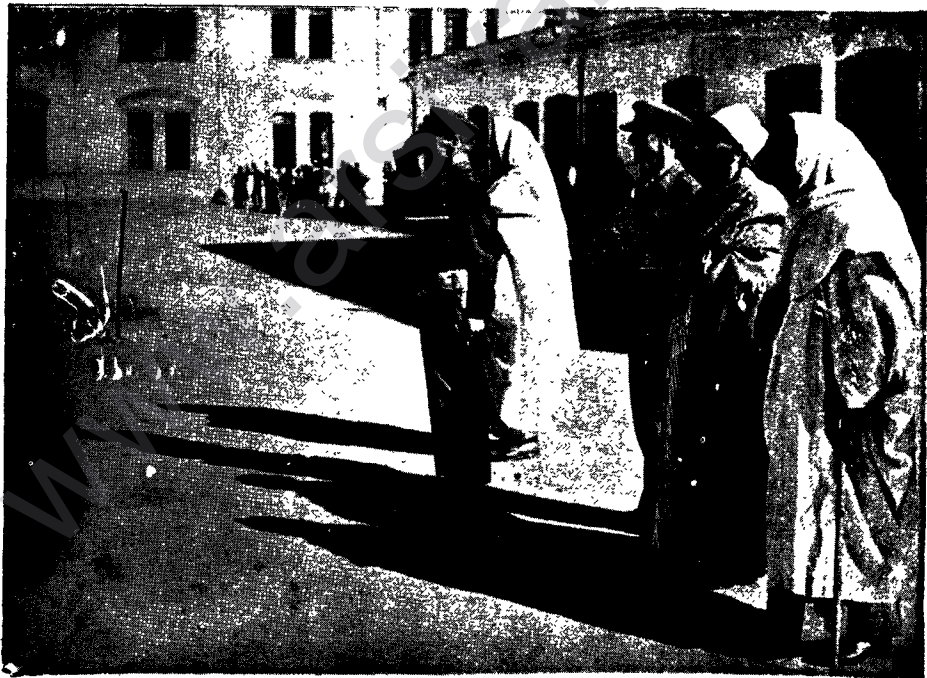
Lê a rast, bîngêhê ramana min li ser wê yekê bû ko: jî seyekî xiniz cewrine baş û rast çar nabin û mîrcev jî wele...

Lîn jî çar caran ez di'amim û dibêjim, ma gelo hej di destê Nîslim da bû?... I aşê tê lîra min ko Xwedê di çaranê da gctiye:

« O Nû gct: Xwedê, li ser erdê çêjîlekî jî lafiran mehêle. Heke tu bihêlî wê êkdên te jî tî bî derxin; jî berî ko ji gelacan bê çêliyên kafîr ti tek çar tabe... » Sûreyê Nûh

Jî xwe tecîbeyên ko min di warê jîrê da dîî, ev ramana han li nik min xurt kirîye. Ji çencan ne çenc, ji neçencan jî çenc kêm caran çar dibin. Lî ma jî herwekî meseloka me kurdan dibêje: « Çîya li ser koka xwe hîştin dibe »

OSMAN SEBRÎ

GENÉRALÊN ORDİWA "İNGİLİZ" DI KÜÇEYÊN TRABLİS XERBÊ DE SILAVÊ LI ALÊ DIKIN

VEGER

BI BASKEKÎ ŞEWITÎ

« AERIOL SPEECH: AIR RAID ON MUNSTER »

Hin balafirvanên inglîzî li ber radyowa Londrê xeber dane û biserhatiyên xwe gotine. Ew gotar dane hev û bi wan kitêbek bi navê « Gotinên hewayî » anine pê. Me ji wê kitêbê biserhatiya jêrin bijartîye ew û berpeşî xwendevanên xwe kirîye.

« Tistê ko ez dikim bibêjim di bombaraneke Mûnsterê de li min qewimiye. Lê çî bombaraneke hêsani. Çey di bin me re dijmin nîn bû. Çend ronavêj bi xetine spî-heşîn sînga cizmên tev didan. Lê herçî topên berbalafir çey lal bû bûn û zimanê wan nema digeriya. Çend derb berdane me û hew.

Me bombeyên xwe bi rahetî bera armancên xwe dan. Şewatine welê çêbûn ko ji rivîniya êgir mirov di ezmanan de nema stêrk didîtin. Beriya ko em berê xwe bidin reya vegeerê em careke din di ser bajêr re digeriyan û me tesfra bombeyên xwe seh dikirin. Ji nişkekê ve min balafireke dijmin dît. Balafir ji bendere rabû bû û qesta me dikir. Min dil kir ez diajo pê bihesinim. Lê telefona me ne dişixulî. Ji xwe di nav çend deqîqan de balafira dijmin xwe gihandi bû me û bera me dida.

Di vê navê de mîtralyozkêşê me ê pêş meserşmîtek avetî bû erdê. Lê em bi wê ji ne

hesiya bûn. Ji ber xerabiya telefônê em ji he qut bû bûn.

Topên berbalafir ji bera me didan. Diajo pozê balafirê ber jêr da û qesta behirê kir û em ji dijmin vebûn. Lê xesarîne giran gihastî bûn balafira me. Matora milê çepê hati bû hingaftin, dolabên daketinê ji xesarzede bû bûn. Bêtela me ji nema dişixulî. Herçî mîtralyozkêşê me ê pêş ew ji birîndar bû bû. Berik li lingê wî keti bû. Ji her tistî xerabtir agir bi baskê me ê çepê keti bû û borîke banzîne qul bû bû.

Me dida e-îlê xwe û me digot, tu tevdîr ne maye; emê bêgav bimînin û xwe ji balafirê bavêjin. Ji lewre me peraşûtên xwe (sîwan) bi xwe ve kirin.

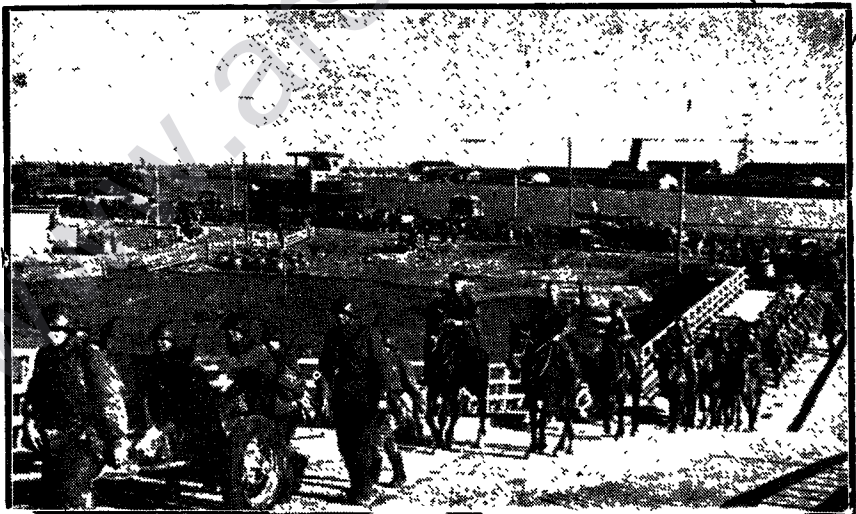
Hinan ji me depê balafirê qul kir û alêtên agirkuj bera şewatê da. Lê bêlêde; ji ber ko agir ji me dûr bû. Me av, çay û qehwa ko bi me re bûn, rijande ser êgir. Ev ji bi kêr ne hat.

Em gihastî bûn peravên Denmarkê. Em perav perav diçûn û me temaşa şewatê dikir. Kumandar ji min pirsî û got: Tu çî dibêjî?

Min lê vegeand û got: Bi min be şewat kêr dîke.

Kumandar gote min: Ji min re çêtir e ko ez şevêkê li ser behirê bimînim, li şûna ko bikvim destê elemanan û herim hêsiyê.

Kumandar holê got û rast bi rast berê xwe da Ingîlterê. Min careke din li şewatê nihêrt. Heke ez derketama derve û di ser

ESKERÊN RÛSÎ YÊN KO BERÊ: XWE DAYE QADA ÇEMÊ DON

bask re bixwişiyama û min xwe bigihanda şewatê, ma çi dibû. Heye ko min ew vekuşt. Jo, mēkanistê me digot, ma tu dîn bûyî?

Bi balafirê ve werfsek hebû. Me flûqa kewçûk pê girêdida. Min ew werfs gerande sînga xwe û serê wî da destên hevalên xwe û ez derketim ser baskê çepê. Peraşût hêj bi min ve bû. Min dil kir ko ez jê xelas bibim da ko bikarim çêtir bixebitim. Lê hevalan ne hişt. Min bi lingê xwe kitanê bask qul dikir û lingê xwe danî ser ca-xên hesinî. Bi zikêşî ez ber bi şewatê diçûm. Ba reya min dibirî û dikir min ji baskê balafirê veke. Min xwe lê dişidand. "Ez û ba em bi hev diçûn. Bivê nevê ba ji min xurtir bû û ez bi destekî dixebitîm. Min bi destê xwe ê din xwe li bask dişidand.

Min xwe gihandî bû cihê ko dişewitî. Şewatê qulek çêkiri bû û tê re li ber xwe dida û dikir bask tev de bigire. Qapaxêke gir bi min re hebû. Ez dixebitim qula ko agir jê derdiket bi wê qapaxê bigirim û bi vî awayî şewatê bitemirînim. Lê dema ko min dikir devê qulê bi qapaxê bigirim, bê ew ji destê min firand. Ez li ber qula êgir bûm. Lê min nikarî bû tiştek bikira. Ez destvala ma bûm; min nema dikarî bû agir bitemiranda.

Piştî wê zehmetê ji min re tiştekî din ne dima, ji vegeerê pêve. Ji neçariyê min welê kir. Gava ez ketim hundirê balafirê midekî ez bê hiş mam. Gava hiş hate serê min hevalan şewat şanî min dida. "Bi emirê Xwedê şewat vemirî bû.

Edî me nîzingî li peravên Ingilistanê kiri bû. Ji nişkekê ve agir dîsa bi baskê çepê ket. Di bin bask re banzîn diherikî. Lê ji xêra Xwedê re gelek dom ne kir û vemirî.

Beja welatê me xuya kiri bû. Niho me xema daketinê dixwar. Me dolabên daketina bi nepexeke ihtiyat nexandin. Lê taxoka daketinê xesarzede bû bû. Kumandar qerara xwe da bû. Li şûna balafirgeha xwe emê daketena balafirgeheke jê meztir.

Em gihastî bûn balafirgehê. Me telēgrafa jêrin kişand: « Em hatine bombaran kirin. Xesar gihastiyê me. Digel vê hindê emê bala xwe bidin ko meydana we xerab nekin ».

HÊŞTIRSIWAREKÎ Û RIS

Balafirgeh ji me re bi ronf kiri bûn. Dajoyê me bi mehareteke welê danî ko tu tiştê neadetî ne qewimî. Bi tenê balafirê xwe da tēlên biderzî. Lê tukes birîndar ne bû.

Eve biserhatiya me ».

SILĒMANÊ FERHO

MERXWIR

Me çiroka jêrin di kovara fransîzi « En route, An Rût » de ditiye. Li gora kovarê ev çirok ne xeyalî lê heqîqî ye û ev tişt di Gulana sala 1942an û di gundekî Kemerûnê de qewimîye. Kemerûn di Efrîqayê de niştêmlîkeke fransîzî ye.

Herçî klîşeyên ko em bi çirokê re belav dikin ew jî yên kovara « En route » in.

Li Kemerûnê di gastîna gundê Cîligayê de sê zarok giha bûn hev. Di dora wan de xelkê gund jî hevûdin re hûr mûr difirotin. Zarokan xwe ji bo nêçîrê kar dikir û li serîkên tîran digeriyan.

Didowên wan birayên hev bûn. Mezinê wan Jamîla, jî gundîkî bi frengêki du hesinên tijî kirî bûn. Hesinîne welê ko pê birînîne xedar çêdibûn. Jamîla dwanzde salî bû; xortekî qewin û bejimbilind; çavên wî bi ronahiya hişyariyê diçirîsîn.

Recalî jê bi du salan ciwantir bû û ev bû bûn du sal ko bi birayê xwe ê mizîna re diçû nêçîrê.

Heçî Talamî cîranê wan û hêj heştîsalî bû. Ev cara pêşîn bû ko diçû nêçîrê. Ji kêfa Talamî re payan ne dibate ditin. Talamî bi kêfa nêçîrê şevê pêde ne nivîstî bû.

..

Gava zarokan daye rê hêj dinya zelal ne bû bû. Her siyan tîr-kevanên xwe bi milên xwe ve kiri bûn û xencer li ber wan bûn.

Jamîla da bû pêş û bû bû rêberê hevalên xwe. Talamî di meşê de jî hevalên xwe ne kêmtir bû û bê dişwarî dida pey wan.

Her sê hevalan xwe ker kiri bû û tiwan deng ne dihat. Di sewgîra sibê de wek sehwrîne reş di nav darên rêlên bêpîvan re diçûn û carîna destên xwe tavêtin pelên dargerîngan.

Dinyayê dest bi zelalbûnê kiri bû. Jamîla jî nişkêkê ve sekinî. Bi tiştêki hesiya bû. Hevalên wî jî sekinîn û lê nihêrtin. Her siyan kevanên xwe kar kiri bû. Hêdî hêdî dimeşîyan û di nav çiqilên daran re li pêş xwe dinihêrtin û li tiştêki digeriyan. Her sê zarok jî nû ve sekinîn û vê carê nema xwe tev dan. Di ber dareke kevnare re evorek veketi bû û vekêş tanin xwe. Hêj nû ji xew rabû bû. Her sê tîr bi hev re ji kevanan flitîn. Evor bi du derbên xedar birîndar bû bû. Jamîla xencera xwe derêxist û serê wî jêkir. Xwîneke sor û boş jê diçû. Talamî jî kêfan da bû qevzan.

Zarokan bi benekî dest û lingên evor girêdan û darekî dirêj di lingên wî rakirin û bi kêf û şadîmanî nêçîra xwe hilgirtin. Barê wan giran lê kêfa wan jê meztir bû. Bi vê kêfê barê wan sivik dibû û zarokan dida lotikan, distrand û diçûn.

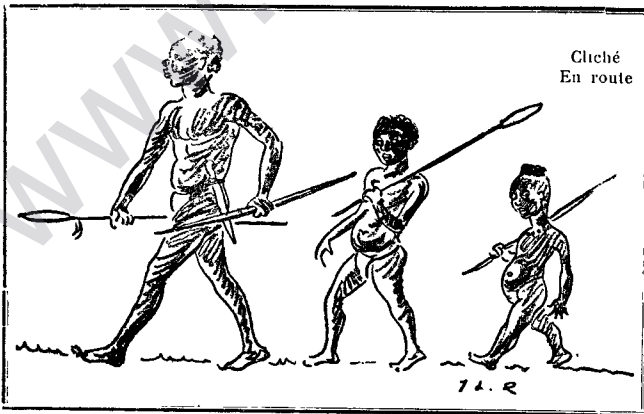
Carîna xwe di ser kortalan re zer dikirin û li çeman derbas dibûn. Westê ko di ser kortaleke bi stîrî re xwe çeng dikirin stîrîki dirêj û hişk, bi qasî şûjînekê di peyê Talamî rabû. Xwîneke boş jî lingê Talamî hat û zarok pê gelek êşîya.

Karwanê nêçîrvanan sekinî. Jamîla lingê hevalê xwe şwişt û girêda. Ji nû ve bi rê ketin. Lê Talamî nema dikarî bi hevalên xwe re bi-

mê.e û bi şûn de dima. Westekî welê hat ko Talamî yekcar jî rêvçûnê ket û rûnişt. Jamîla da eqilê xwe û qerara xwe da. Rabû birtna Talamî jî nû ve şwişt û pihê girêda da ko jê zêde xwîn neçe. Piştê jê re go tu li ber vê darê be, emê herin gund û ji te re darûbestekê bînin.

Talamî li bin darê ma. Jamîla û Recalî evorê xwe hilgirtin û berê xwe dan gund.

..

Sefara, bavê Jamîla û Recalî, di gund de bi tena xwe dijt. Xelkê gund jê direvîn. Jê ditirsîn û ji lewre jê re hîrmet dikirin. Sefara yekî serûdî û belafiro; bû. Rojê pê de di nav rêlan de digeriya. Bi kêra xwe a tîj bedena darên xurmê diqelaşt û şeraba wan vedixwar. Êvarê vedigariya gund û bela xwe dida xelkê.

Gava kurên wî giha bûn gund Sefara li ber koxîka xwe veketi bû û têmaşa hawîrdorê dikir. Kalo wextê çav bi evor kir hema kêra xwe derêxist û rahişte stirihe n wî. Dikir evor bigurîne. Lê wextê zaroyên wî jê re biserhatiya xwe gotin ji evor geriya, xwe şidand û gote wan: Ezê bi xwe herim û Talamî sax û salim binim.

Sefara beriya ko bi rê bikeve elam da mixtarê gund û bavê Talamî. Tagara, bavê lêwîk bi xwe, ewçend li ber ne ket. Ji ber ko hergav di rêlê de tifaqîne welê li xelkê diqewimîn û birfûdar bi lingên xwe vedigeriyan mal. Ji lewre Tagara ji xwe re digot ma ji Sefara çêtir heye?...

Sefara lez da bû xwe û diçû hawara Talamî. Hingûra êvarê daketi bû. Sefara Talamî peyda kir. Talamî gava Sefara dît dilxweş bû û kenî. Kalo ew dê xelas bikira. Sefara xwe lê xwar kir; herwekî ew bikira himbêza xwe. Lê gava kefa destê xwe ê çepê da erdê bi destê xwe ê rastê kêra xwe kişand û ew di qirîka lêwîk re derbas kir. Talamî bê deng mir.

Sefara piştî xwe vekir, cendekê kurê çîranê xwe tê peça, ew kire piştî xwe û di rênê ji xelkê re nenas re vegeriya gund.

Sefara çû ba mixtarê gund û jê re da zanîn ko Talamî winda bûye, Jê ve welê ye ko dehbak bi ser Talamî de hatiye, ew kuştiye û cendekê wî hilaniye.

Xelkê gund û qedere deh-panzdeh jenderme bi rêlê ketin û li cendekê lêwîk geriyan. Sefara

ji bi wan rê çû bû û xêreleke mezin şanf da bû; lê bêfêde. Herkesî çîma xwe anî ko dehban Talamî kuştiye û cendekê wî biriye.

Lê Likibî, mixtarê gund baweriya xwe pê ne tanî. Likibî li Sefara guhdar dibû.

Sibetirê Sefara ji gund derketi bû û da bû rêlê. Likibî da pey. Sefara qederekî çû û piştê sekinî. Li hawîrdorê fedkiri û kete nav darine himbîz. Likibî nizingî li wan daran kir û lê sekinî. Sefara jê ve xuya dikir. Sefara çend kuç dane hev û agirek dada; di nav devikê de sitilek derêxist û ew da ser êgir. Tiştêk di nav sitilê de dikeliya. Sefara destê xwe dikir sitilê, jê tiştêk derdixist û dixwar. Sefara mîdekî xweş bi xwarinê mijûl bû û piştî ko tîr xwar li ser piştî xwe veket û nivist.

Mixtar xwe tev ne dida. Sefara qederê du saetan nivist û paşê hişyar bû. Sefara dîsa li dora xwe nihêrt û piştê ji sitilê çênîne goşt derêxistin û ew kirin kincikekî de.

Piştî ko Sefara ji ber sitilê rabû û da rê, mixtar hate ser û xwe li sitilê xwar kir. Tê de serfîkî însanan û hin hestî hêj dikeliyan.

Heq di destê mixtêr de bû; yê ko Talamî kuştî bû ne dehbeyek bû.

Jenderman Sefara girt û ajote pêşberê mehkemê. Sefara nema dikarî bû înkâr bike; mikur hat. Bi îdamê lê hikim kirin. Mêrikê merxwir dane ber tîfangan ».

SMAÎNÊ SERHEDÎ

CINDIYÊ JAPONÎ

Li cem me, li Kurdistanê cindiyê botan heye û bi mirina xwe bi nav û deng e û jê re mirina botanî dibêjin. Lê em iro dikin qala cindikî din û mirina wî bikin: Cindiyê japonî û mirina wî. Diyaneta japonan diyaneteke ecêb e. Li nik japonan Mikado yanî imperatorê wan di yek wextî de Xudayê wan e jî. Ji bona wî dijin, ji bona wî û bi emirê wî dimirin.

Keptênêki emêrikanî yê ko di Gîna-nû de şerê japonan kuriye di heqê wan da tiştine xerib gotine. Ev in goinên keptên:

Li 23ê Sibatê mêcer Sirak bi birinîne sivik ji eniya şer vegeyriya bû. Heta hingê min şerê japonan ne kiri bû. Min ji mêcer hin tişt li ser japonan pirsîn. Mêcer li min vegevand û got:

Japonî şerevanîne dijwar in. Lê di istmala çekên nû de ne ewçend şehriza ne.

Mêcer piştî ko ji min re wesfê mêranî û nizama eskerên me da, di heqê japonîyan de bi ser ve zêde kir û got: Japonî çiqas bikevin tengiyê ji teslim nabin. Gelek caran û gava cih pir li wan teng dibe destên xwe radikin an destmaline spi li ba dikin. Lê ji vê mexsedîsa ne teslimbûn e. Pê neyarên xwe dixapînin û wan dixin dehfan.

Li 24ê Sibatê fermandariyê ez rêkiri bûm keşfê. Me gelek nizingî li xetên japonan kiri bû. Wezîfa me keşif bû. Ji lewre hetanî ko em ne hatana ditin me agir ne dikir.

Li 27ê Sibatê deh japonî li me qelîbîn.

DI ENIYA ROHELÊ DE ŞERÊ ZIVISTANÊ — Di eniya rohêlê de şer li gora çax û mewsimê diguhêre. Li 22ê Hizêrana sala 1941ê elemanan dirêjîl ûrisan kir û Havînê pê de şerê wan kirin, erdine mezin vegirtin û di qada nivro de ketinê bajarê Rostovê jî. Lê bi hatina Zivistanê êrişa elemanan sekint û ya ûrisan dest pê kir.

Ûris li elemanan zivirtin, Rostov bi şûn de vegevandin û di dirêjahiya eniyê de neyarên xwe bi şûn de avêtin û birekî erdê xwe ji destê wan xelas kirin.

Sal qulipî dinya bû Bihar, Havînê dest pê kir, êrişa elemanan ji pê re. Lê êrişa 1942an ji ya sala 1941ê gelek kêmîr û qelstir bû. Elemanan dixwest bi vê êrişê erdê Qevqasê tev de bistin û dest deynin ser petrolên Bakoyê. Ne bi tenê ev pîlan ne çû seri, lê erdê ko elemanan bi vê êrişê xisti bûn destên xwe li gora par gelek hindik bûn.

Zivistanê sala 1942an bi ser de hat. Elemanan sekintin. Dor gihastê ûrisan. Bolşevîkan di vê êrişê de zêde kirin û di dirêjahiya eniyê de eleman bi şûn de vegevandin û li gora par erdine fireh ji destê neyarên xwe xelas kirin. Yanî ûrisan zêde, elemanan kêm kir.

Herçî klîşeya me sefheke şerê Zivistanê şantî dide. Eleman bi hezar dişwariyan û di nav berfê re, bi erebeyine ade-tî zad û çebirxanê dikişînin.

Ew jî derketî bûn keşfê. Gava me çav bi wan kir em li erdê pehin bûn û beriya wan me dest bi agir kirinê kir. Bi japoniyan re tîfîngîne timatik hebûn. Japoniyan xwe da ber daran û li me vegevandî. Min eskerên xwe xiste şikilê gewsekê û min dikir ez li neyarê xwe wer bêm. Piştî mîdekt qewsa me li wan teng bû bû. Japonî pê hesiyan û beriya ko em li wan yekcar wer bîn; terka taldeyên xwe dan û bi şûn de kişiyân.

Di bolikê de şeş motosikil û timobîleke zirehpûş hebû. Timobil piçûk lê bi mltralyozekê çekirî bû. Timobil û-motokîlên me zûka bi rê ketin û beriya ko dijmin xwe ji me qut bike rê lê girtin. Em li japonan çarnîkar hatî bûn. hev. Ewî min di dilê xwe de digot, japonî

bêgav mane ewê teslîm bibin. Bi vê imtîdê qedere çarek-saet ez li hevîyê mam. Tu delêletên teslîmê xuya ne kirin. Ji bervajî ve japoniyan agirê xwe xurt dikirin. Hingê min emir da û eskerên min bi desthomban bera wan da. Japoniyan jî bi desthomban bera me dida.

Piştî saetekê û jî nişkekê ve japoniyan xwe ker kir. Ewî me ne dizanî gelo tev de mirine, an dikin teslîm bibin an dixwazin me bixapînin. Min du esker rêkirine pêş da ko halê japoniyan ji me re seh bikin. Gava ew esker bi şûn de vegeyriyan me zant ko heşt japonî hatine kuştin; didowên mayî dar û çilo didin hev û dikin cendekên hevalên xwe ên kuştî bişewitînin.

Li ser vê yekê em tev de ber bi japonan çûn. Wan gava em ditin qet deng ne kirin, dest ne birine xwe û bi agirê xwe mijûl bûn. Yekî ji wan bi inglîzî dizanî bû. Min jê pîrîst û got-ê: Hon çî dikin.

Ewî got, em dikin cendekên hevalên xwe bişewitînin. Ji ber ko em nema dikarin wan bibin qerargaheke japonî.

Sêrjan Dûler jî van pîrîst: We çîre agirê xwe betal kir?

Yê ko bi inglîzî dizanî got :Ji ber ko cebirxana me xelas bûye. An ne me ne dihişt ko hon werin vê derê. Lê bi me re berîkek jî ne maye.

Sêrjan: Gava cebirxana we qediya ma jî we re ne çêtir bû ko hon teslîm biwan?

Japonî, destên xwe li singa xwe girêda û got: No, teslîmbûn fehêt û talûke ye. Eskerê ko teslîm dibe giyanê wî diçe dojehê. Lê yê ko jî bo Mikado dimire, giyanê wî diçe.....

Japonî gotina xwe temam ne kir û li vê derê devê xwe girt. Me zant ko japonî bê hemtê xwe ştexilî bû û heye ko tiştîne zêde ji gotî bûn. Sêrjan Bûler kir ko wan bajo û bide pêşiya me. Her diwan peyên xwe li erdê şîdaudin û ji me hevî kirin ko heke me rê ne da wan ko hevalên xwe bişewitînin, em wan jî bigehînin kuştîyan.

Yê ko bi inglîzî dizanî gote min: Heke em jî wezîfa sotina hevalên xwe bigerîyan, me kari bû em intihar bikin û nekevin destên we. Ji lewre, an me bikujin an berdî em hevalên xwe bişewitînin û wezîfa xwe a dinî bi cih binin.

Neyar bin jî, dilê min bi wan ve ma û min destûra wan da ko wezîfa xwe a dinî pêk binin.

Di vegeerê de em di cihê ko cara pêşîn me li hev da bû re derbas dibûn. Li wê derê sê kuştîyên me hebûn. Em li wan sekintî û me ew veşartin. Japoniyan, gava çav bi kuştîyên me kirin kenîn. Vî kenî ez aciz kirim. Ez xeyidîtm û bi erin min jî yê ko bi inglîzî dizanî pîrîst: Ma hon çîre dikenin.

Ewî got: Kenê me ne jî kêfê ye. Ji bervajî ve em li ber kuştîyên we dikevin. Ji ber ko ew ne jî bo Mikadoyê reb, lê jî bo peyakî mîna we, jî bo Rûzwelt xwe dane kuştin». DILAWER ÇARPÎNE

REŞBELEK

JI XWENDEVANÊ ME Ê BERCOT

Divêt xwendevanên Ronahiyê çiroka « Erefat, kurê Brahimê Ezem, ji mala Emo Reş » ji bir ne kûrî bin. Heçî ji bir kirine an ew bend ne xwendine bila kerem bikim li hejmara Ronahiyê a pêncan rûpel 7 fedkirin û wê ji nû ve bixwinin.

Ji ber xêrata wî, me ji Erefat re kolêksiyoneke Hawar û Ronahiyê diyari kîrî bû. Erefat piştî ku ew kolêksiyon girt, rabû û ji me re, wek her mirovê medenî spasnameyek rêkir. Em wê spasnamê bi fexr û şîkir belav dikin. Ev e spasnama Mîrza Erefat:

Mîrê min ê giran û dilovan!

Pêşî ez destê mîrê xwe maç dikim Mîrê min bi şandina we ji min re civara Hawar û Ronahiyê ez nikarim çawan spasên xwe ji wê re pêşkêş bikim. Ji ber ko behayê wê li cem min gelekî mezîm e.

Bi wê civarê serê min di nav hogir û hevalên min de gelekî bilind bû û gelk ji ji min hesidî û çavên xwe li xwendina kurdî vekirin. Ji ber ko ditin ko min digel xebata xwe a hindik çî şerêf ji bin destê mîrê xwe girt.

Mîrê min ez dibêim ko hon dizanin ez ne merovekî dewlemend im û nikarim bihayê civarê pêk bînim. Ji ber ko her pelekî wê li cem min hêjayî malê dinê ye; ji rojhilat heta rojava. Ji bilû wê ji ez nikarim bihayê wan her çend herfên ko li ser civarê hatine nivîsandin ko navê min pêk tinin, bidim.

Mîrê min ez nizanîm ko axayê min Hesen axa malbata min ji we re daye zanin an ne.

Ez yek ji neviyên Emo-Reş im; ewê ko mîrê Bota xwestî bû cem xwe. Ji ber ko mîr bihistî bû ko Emo-Reş mîrêkî pir î qenc e. Wextê ko Emo-Reş gotina mîr bihist rabû kurê xwe şand cem mîr û jê re got; gava mîr ji te pîrsî bêje ez im Emo-Reş.

Lawik çû cem mîr. Piştî ko rûnişt; mîr jê pîrsî ti wî Emo-Reş. Go belê mîrê min. Mîr got-ê: Ma mîr li ser çî rûdinin?

Ewî go, mîrê min mîr li ser çûna xwe rûdinin. Mîr lê nêrî û deng ne kir. Piştî demekê careke din jê pîrsî, ma gêzer bi çî hildibin?

Ewî go; Mîrê min gêzer bi çîlçikan hildibin. Mîr got-ê: Bi eniya min tu, ne Emo Reş î. Tu here bila Emo-Reş bê.

Kurê Emo-Reş çû û her tiştî ji havê xwe re got. Rabû Emo-Reş çû cem mîr.

Mîr disa ew pîrs jê kirin. Emo-Reş cihab da, go: « Mîrê min mîr li ser dilê xwe rûdinin » û rabû ser kabekê û destê xwe bi ser mîr de hejand û go: « Mîrê min zerp gêzera hildikê ».

Mîr kenî û got: « Bi emiya min ti wî Emo Reş ». Mîr hewraniyek li Emo-Reş kir û destûra wî da.

Tirbên-Spi: 27/1/1943

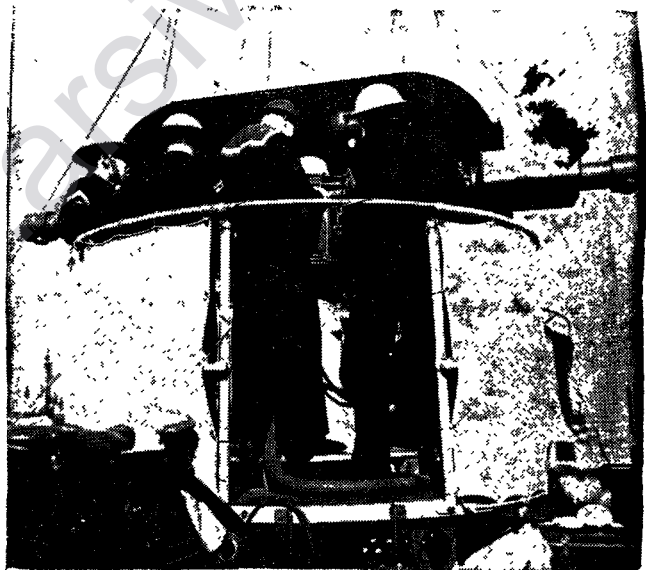
EREFAT

Ji mîrza Erefat re:

Mîrza, herî her tiştî me ji te hêvî ye ko tu li me negirî. Me reşbelekê te gelek dereng belav kir. Me ew di nav kaxezan de winda kirî bû. Bi hênceta hatina Cemil axa em lê geriyên û me ew peyda kir.

Ê didwan, li nik me awayê hinbûna te ji me re ji hezar îştirakî behatir e. Hema Xwedê yên wek te di nav mîletê kurd de zêde like. Paşî tu ji me re sax û kamiran bi.

XWEDIYÊ RONAHİYÊ

DERYAVANÊN YEWNANÎ DI NÊREGAHA CENKEŞTIKÊ DE

HÊSÎRÊN ELEMANÎ DI QADA ŞERÊ ÛRIS DE

Eskerine elemanî yên ko cih li wan teng bûye û bêgav mane xwe dispêrin ûrisan. Ji xwe tsal ûrisan ji elemanan, nemaze di Stalingradê de gelek hêsir standine.

DI ETLANIÎKÊ DE NOQAREKE ELEMANÎ E BIRÎNDAR

Balafreke ingilîzî ev nojar bi bombeyên xwe birîndar kiriye. Li ser vê yekê noqare xwe daye rûyê avê û teslîm bûye. Vaporîne mihafîz noqare dibin bendereke ingilîzî.

AMEDIYÉ Û SÛLAV

Layé jorî yê Iraqê, gelek çiya û çelixtê bilind hene. Li mabeyna van çiyân û çelixtan çiyayek heye dibêjin-ê Metina an Bişêş.

Ev Bişêşe gelek yê bilind e. Paşê hêdi hêdi nizim dibit û digehit geliyeki şox û can, dibêjin-ê geliyê Mizûrka.

Piştî hingê ev Bişêşe pehnati û dirêjahiya xo diraçinî heta digehite gireki gelek bilind. Li serê wî giri bajarê Amêdiyê dikevite xar. Li dora wî bajarî şuhreke mezin heye. Ev şuhre li berê hatiye çêkirin. Çu rê naçin-ê li bijli du dergehên asinî. Ji êkî re dibêjin-ê Dergehê Zêbarê. Ev şuhre gelek ya bilind e. Hindek rexet wê bi 30 heta 40 bejna ya bilind e.

Heta niho di nav çirokan û metelokan de dibêjin: Amêdiyê hatiye danan li berî Mihemed pêxemberî bi sed salan.

Geliyê Mizûrka geliyeki can û sax û sepal e. Li binê wî geliyê rengîn aveke boş û cemidî û zelal derdikevit; herwekî befrê ya tazi ye û wek şîrî ya spî ye. Dibêjin-ê (Ser û kant). Paşê ew dê bête belav kirin li ser rez û haşan.

Paşt hingê ev av dê kom biblîte ve û dê çit ser rûyê erdî; bi dengê bilind û şîrin, bi çûneke çelek û delal, li mabeyna wan beran, bi dilekê xoş û çûneke can, herwekî bûkeke li şeva xenayê.

Paşê ev av li mabeyna giyayê kesk û darêt xemilî dê gehîte kevirekî zor bilind dibêjin-ê Sûlav.

Bilindahiya wî kevîrî nêzîkî sed bejnan bilind e. Wextê av li serê vî firokeyî dê bête xar, bi dengê bilind û dijwar, wekî dengê evrê Nîsanê li wextê Paizê.

Ewî wextî zozanî têne Sûlavê û berê xwe didine vî rengê entîke ko Xudê pêşkêşî xelkê vî bajarî kirî.

Zozaniyên me vî demî req û hişk dibin, nizanin berê xo bidene: vê dîtina beheştî an hêlînê teyra, an dengê bil-bila, an xişexîşa belkê dara yên ko hewayê nazik didet. An ava tazi û sipî û zelal, an wan şêftê ko Xudê bi himeta xo diris kirin. An tîroşkê rojê wextê beyana spêdê tê de derê serê çiyân û çelixtan. An dîtina keskesorî wextê roj li Sûlava rengîn didet.

Wê gavê ewî hiş ji xo namînî û her rehek li leşê wî xo dihelavêt li ber vê kêfê.

Ewî wextî ageh li xo namînî; herwekî ew li nav beheştê ye.

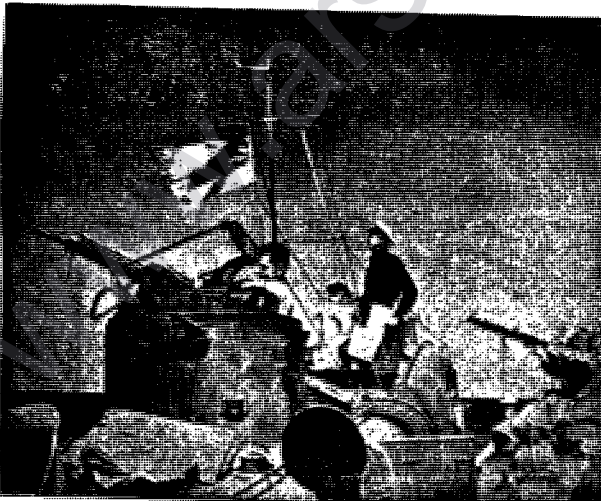
Eve ye Sûlava rengîn, eve ye beheştê ser dinyayê.

Îmêda min ya bi Xudê xoş e, bi wextekî kêm digehîte mirad û meqûsda xo, dê gehîte xoşî û lezetê xo.

Êdî bijit Sûlav û Amêdiyê bo xoşiya Kurdistanê.

SBLIH REŞID AMEDI

15

TOPÊN VEDÊTEKE EMÊRIKANÎ

MINERV

BISERHATIYA NOQAWEKE FRANSA ŞEREVANI

« L'AVENTURE D'UN SOUS-MARIN FRANÇAIS LIBRE »

Minerv noqaweke Fransa şerevani ye. Wê noqavê di dîrahiya peravên Norwêjê de vaporeke elemani e petrolkêş bin av kiri bû. « Roja-nû » rojnama kurdî ya ko li Bêrûtê dest bi derketinê kiriye biserhatiya noqavê li ser zîmanê kumandarê wê û bi fransîzî belav kiriye. Em wê biserhatiyê wêrdigerînin Kurdmanciyê û berpeyî xwendevanên xwe dikin.

« Saet yanzdehê sibehê bû. Di hindava Stavangerê de peravên Norwêjê ji me ve xuya dikirin. Bi periskopê (textîfêk dîrebin) me da û zinar ji hev ferq dikirin. Perav ji me ne ewçend dûr bû.

Ji nişkekê ve min vaporeke petrolkêş dit. Bandêreke elemani lê li ba dibû. Vapor xweş hatî bû bar kirin. Petrolkêşê herê xwe dida peravê. Me laz da xwe û torpilên xwe hildan; yek... dido... me du torpil, pey hev berdane vapore. Her du ji lê ketin. Di rûyê behîrê rê stûneke şîvîn bi hewa ket û teqîneke da pey. Minerv bi xwe bi vê teqînê hejiba. Agir bi vapore keti bû. Me hingaftî bû orta keştiyê. Tu xêr lê ne ma bû.

Lê niho halê me bi xwe di xeterê de bû. Ji ber ko gava di bin avê re du torpil têne herdan noqav giraniya xwe kêm dike, yanî siviktir dibê û telbeyî rû dike. Ji bona vê yekê isûl ew e ko qewanên torpilan piştî ko torpil ji wan derketine, vekirî dihilin û behîr dekiyivê.

Lê ew tişt hema zûka çênabe; jê re wext divêt.

Minervê, ji sivikahiyê, wek masîfî veciniqî, di bin avê de xwe tev dida û bi hewa diket. Ji nişkekê ve me xwe li rûyê avê dit. Em li vaporekêşê elemani derketî bûn. Li aliyê me ê rastê, ji me bi çend metîran dûr, bertorpiyoreke elemani hebû. Jê hînek dûr vaporeke barkêş. Di ser me re ji bombavêjêke dijmin difiriya.

Êdi.. ez nizanîm ki ji me ji ê din bêtir di heyretê de ma. Herçî vapor kêsa lîxistinê li me ne ani. Lê balafirê mitralvoza xwe li me girêda. Berik li qalikê noqavê diketin, lê tê re ne diçûn. Ji xêra Xwedê re noqava me li rûyê avê gelek ne ma û herî deqîqelê neqî avê bû.

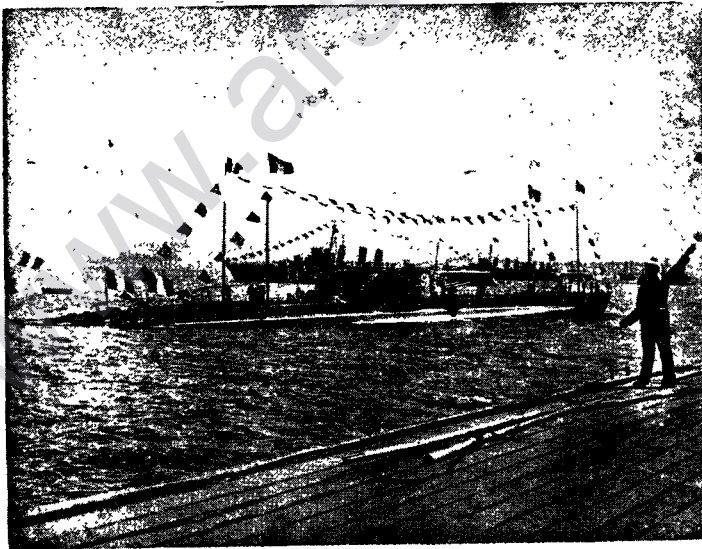
Dijmin piştî ko em ji ber çavên xwe winda kirin bi bombayên binavîn hera me dida Bombe diketin dora noqavê; lê ne dihangaftine wê. Me bombeyên pêşîn hejmartin. Di nav çil deqîqeyî de 40 hombe berda bûne me; li serê du deqîqan bombeyek.

Me xwe tev ne dida. Îşê me ma bû siûdê. Bombe dibarîn û em dihejandin; hin perçê li qalikê noqarê diketin. Lê ew yekcar qul ne dikirin. Lê em ketî bûn ber xeterke din. Hewa noqavê a ihtiyat kêm dikir. Jê re tu tevdir nîn bû. Di vê navê de em di ser xwe re bi dengê perwanekê hesiyân û bombeyek li rex me teqiya. Me tev de xwêh dida û hêdika bihîna xwe digirt û berdid. Tu kest devê xwe venedikir û xeber ne dida da ko hêkzozên zû neyête serf kirin.

Em mihtaci hewayê bûn, ew hewa ko di ser me re bê pûl û bê pere bi dest diket. Sîngên

me teng bû bûn. Vaporên dijmin heta bi tariya şevê di ser me re digeriyan û carîna bombe-yek berdidan avê.

Roj çû ava û reşahiya şevê daket Em nema bi dengê perwanan dihesiyân. Hingê me da xwe û em derketin rûyê avê. Em xelas bû bûn. Hin xeser gihastî bûn noqavê. Digel vê hindê em bê arikarî vegeriyan wargelê xwe ».

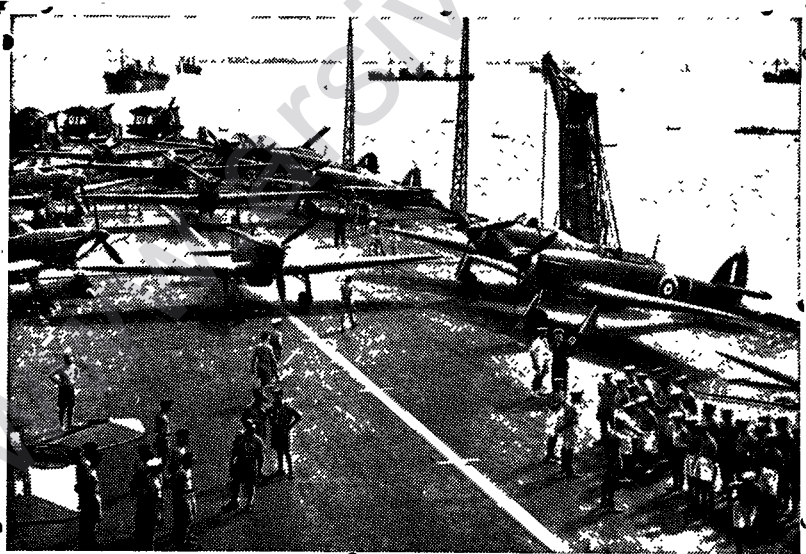

DI BEHIRA SPÍ DE NOQAREKE TALYANI BIN AV DIBE

Noqareke talyani dîar cenqesike, ingilizi bide ber torpîten xwe û wê bin av bike Lê hîsalê male jî sîkê ne çu seri. Keştiya ingilizi ew fîrsend ne da neyarê xwe û beriya ko noqar li xwe bixebite hingafte wê u ew qul kir. Noqar bin av dibe. Filûqe en ingilizi çûne ser û deryavanên wê xelas dîkin.

VAPORQEFLEYËN INGHÎÎ DI PERAVËN CEZAIËRÊ DE

Vaporqeflektî ingilizi piştî ko di Cebeltariqê re derbas bûye digehê Cezairê. Ev resim jî pira vaporeke balafirhilgir hatiye girtin. Li ser pira vaporiê hin balafir xuya dîkin.

CANKÊŞ

« LE DIABLE DE GUY DE MAUPASSANT »

Gundî li pûşberê bijîşk û li her textê can-
kêşê ji peyan sekinî bû. Pîrê bêdeng, lê hişyar
û bi qedera xwe razî li van her du mirovan,
yên ko pev re taxaftin, dinihêrt.

Pîrê dizanî ko wê bimiriya. Lê jê tu acizî
çant ne dida. Westê wê tamam bû bû; gibaştî
bû not û didowan.

Di derî û pencereyên vekirî re tava Tir-
mehê bi pêlan diket hundir û tihina xwe a
germ tavê re xaxera genimgonî û bihevkefî. Raxe-
ra ko çar nîşên gundiyan pê li kiri bûn.

Bihîna ko ji zeviyan radibû, bihîna giha,
genim û pelên ko di bin germiya tava nîvrovê
de kizîf bûn, bi surêke germ digihîta te oda
cankêşê. Herçî kult di ser giyan re di rîyan,
li wan datanîn, disan bi firê diketin û bi den-
gekî nîzim çey dixwendin.

Bijîşk dengê xwe bilind kir û gotê gundî:
— Honorê, di vî halê de tiwê deya xwe çawan
bi tenê bihîfî? Tu nabînî, dike tamam bibe.

Honorê bi acizî lê veğerand û got: Lê
divê ez genimê xwe bikişînim hundir. Ev mi-
deyek e çêza me li erdê ye. Dinya jî xwes e.
(berê xwe dide deya xwe) yadê tu çi dibêjî?

Pîra cankêş hêj di bin hikimê çavtengiya
xweserî normanan de, bi çav û serê xwe fîaret
li kuzê xwe dikirin û digot: « belê »

Belê pîra cankêş, lê çikûz digot kurê xwe,
tu here genimê xwe bikişîne hundir û min bi
tena xwe bihîfe, ne tu xem e.

Bijîşk enirî, lingê xwe li erdê da û got:
Tu hema dehbeyek î, lê ez nahîlim tu ji ya
xwe bikî. Û heke herhal divê ko tu genimê
xwe îro bikişînî; here banî Rapê bike; bila
ew li rex deya te a cankêş rûne. Tu dibihîsî,
ez holê dixwazim. Û Heke te ji ya min ne kir
roja ko tu nexwes bikevî, ez li te miqate nabim
û ezê to bihilim ko tu wek seyiki bimirî. Te
seh kî?...

Honorê, gundîkî gir lê çels, bi e-qa mal-
darîyê û ji tîrsa bijî k bê qerar, dudil, devê
xwe vekir û hêdika got: Gelo Rapê ji bo
nexwesnerîyê çiqasî dibê?

Bijîşk, bi erin û bi dengêkî bilind çîr kir
û got: Ma ez ji kû zanim? Here pê re xeber
bide û li ser icretê pê re li hev were. Tiştê
ko ez dizanim divê. Rapê heta saetekê li here
hazir be.

Honorê hate ser qerarekê û got: Ev e ez
diçim, tu mexeyide mîrxayê bijîşk....

Bijîşk jî pê re terka xênî dida. Lê beriya

EY KEÇA KURD

Ey keçe rabe bixwîne, da tu serbest her bijî
Zû ji xew tu ser hilîne bes bîmine bê mejl.
Rêncêra hundir tu yî bes rind û jir û zane ye
Bo te bêhtir her divêtin xwendevanî paqijî.
Wa hevalên te li her der serbilind in pêş ve çûn
Rabe îro ey keça kurd serbilind bîmre tu jî.
Ger bixwîni dê bîdi xwendin tu yê hundir tevan
Ger nexwîni kes ji bo te eş û derdan nakujî.

(EGERNXWÎN)

ZIYARET

Ey serekên ho wêten, feda kirin canê xwe
Ji bo doza me kurdan, xirab kirin xanê xwe.
Rehmet silav ji Xwedê, em ji we re dixwazim
Ber rehmet bê qelbê we, em şiyar in narazim.
Li nav kurdan fidakar wî nebejin ne mane,
Çi h'kim felek qulibî, zeman ne ew zeman e.
Dilê xwe neşewtinin nebejin kurd qeliyane
Hene gelek qehreman ji her zilme heliyanê.
Taçeta me nagihê, tu firset ji tunine
Hemî tazî birçî ne, li devîya xwîni ne.
Helhet wê bê rojekê, emê zendê xwe hildin
Xortên kurdan wê rabûn; zeri çawa wê kil din.
Emê bikin xêretê, xelk ceêba bibinin
Emê heysê sê sed sal ji neyara hilînin.
Kurd wê bibin ala rengtu biçîkînin
Kes neyarê me nînin, em li bi kin in.
Tije kul in dilê me, ji bir nabin tucara
Ew kustiyan seritê: h'singo, living û dara.
Îro di bin erdê de, bê xwedî û bê guman,
Ew birîn pir xedar in, bê ilac û bê derman.
Ey şehidê minewer, misterih bê qelbê we
Emê çêkin we rojê quba li ser tîrbên we.
Emê li ser qubê we, ala kurdi li ba kin
Wîni laîqî hurmetê, her sal bikin ziyaret
Çeyiya we mezin e, ji bîr nabê miç-bet.

Qetrant: 7 Nisan 1943 HÎSÊNÎ PERÎXANÊ

ko jê veçete got-ê: Tu dizanî, gava ez dienirim
benekan naqim.

Gundî gava bi tena xwe ma berê xwe da
deya xwe û jê re got: « Madam ev mîrik dix-
waze. ezê herim Rapê bînim. Heta hingê li ca-
nê xwe mi'ate be » û da rê.

Rapê, jîniêke sere û bi sinçeta xwe ûtiçî
bû; kîneên xelkê dikewandin. Jê pê ve notir-
vaniya nexwesên giran û miriyan dikir. Di yek
westî de elso û mirîse. Ji xwe gelek caran piçîft
ko mirî dikirin çawê ko nema jê derdikevin û
devê wî didirûn, dihat mal û bi hesinê xwe ê
germ çar evên ko mirovên zindî li ser raketana
an bi xwe dakirana, dikewandin.

Wek sêveke zînistani a par rûqermiçî, dexasok,

XEBAT

bi çavtengftke bêeman çikûz, ji zora kewandinê movikên piş a wê xwar û ji hev dûr, duta, navtengsikesî; çey Rapê ji tema a canke, tiyê kêf-xwe, dibê. Gava di civatekê de rûdinişt hema çala miriyân û awayê mirinê dikirin. Her texlît mirin û canke, jî diti bân. I frê ev tîşt, wek nêçirvanê ko çêl li derbên xwe dike, kit kit dikir û li her ser û berî ve, digotin.

Westê Honorê hat nik pirê, pirê di tasekê de bi milê aveke he, in çêdikir. Pirê bi vê avê beristîkên keçên gundi dê bikewunda.

Honorê n zingî lê kir û got ê: Evara te xwe, hulê te çi ye deya Rapê? .

I frê lê ve, erand u got: Tu sax bî, tu çawan î?

— Merçî ez şikir jî Xwedê re. Lê deya min nec rahat e.

— Ma çi lê çewimiye?

— Bawer bike olçeka wê dar bûye

Li ser vê gotinê pirê destên xwe jî avê kişandin. Ava nîlreng di destên wê re diherikîn u di kûmkên tilyên wê re dilop dikirin.

Pirê, gava sebaba ziyareta Honorê zanî, bi bendewarîke xerib jê pirsî: Yanî imîd tê ne maye

— Belê, bijîşk digot, nema li ser pişta xwe radibe... bê fêde...

— Rîngê li ber mirinê ye?

Honorê hinek sekini, da eşilê xwe. Gundi dixwest ji pirê re tiştine welê bibêje ko pê diitê wê nerm bike û îşê xwe bi erzani biqedîne. Lê tu tişt ne hate bira wî. Hingê rast bi rust gote pirê:

— Min divê ko tu li ber serê wê rûnî û lê miqate bibi, heta... heta dawiyê... heta ko bimire. Tiwê ji min çi bistîni? Tu dizanî ko em ne mirovme dewlemend in. Tu dizanî, me mîarî bu em ji xwe re xadumekê jî binin. Ji lewre deya min bi not û du salên xwe ve bi qasî deh mirovan dixebitî.

Rapê bi giranî lê vegerand û got: Bazar dizane, notirvaniya rojê çihê, ya şevê çihê ye. Min du tariîte hene. Ji dewlemendan rê ji bo rojê pênc u ji bo şevê deh qemeriyan. Herçî feçîr he e rojê sê û ye şevê şeş qemeri ne. Ji te re sisê û :e: .

Gundi hinek sekini, da eşilê xwe. Ma deya xwe nas ne dikir. Jinik bi emir mezin bû. Lê canê çewînê hebû. Dikarî bû heft rojên din jî di canke, tiyê de bimîne. Ferz e, bijîşk gotî bû, dike hema bimire. Honorê qerara xwe da û li Rapê vegerand:

— No, em bazareke din çêkin, bazara jî bo heta dawiyê, ma ne çêtir e. Êdi her yek û

Xebatê b'ken geli lawan xebat her karê mîran e. Xwe hişyar kin hemî pêk wa ne em miltaci gencan e. Bişon çav û devên xwe ji vê xewa hon ji mêj ketinê. Bihî we ma kesek ev rûke hon dibûn di xew da ne. Bizanin ko gunekhar in bi vê netrûsiya yêkar Hewe nabit ewabek l'nik Xwedê sibhê li muzan e. Li pêş we rakurî ev to hemî tuxmên li dinyayê. Ta her kes xod di niasatin le rojî tuxmê kurdan e. Bikin şerme jî xo bes e bikin şerme jî xo bes e. Nê hon zendasin in pêk ve hemî şêren li bişan e. Xebatê b'ken xebatê b'ken xebatê b'ken geli lawan. Xebatê b'ken geli şêran ko ev rû bo me derman e. Dibejin ez hewe çeli jî balê xo ne bûye çay. Ji her çar gurneta ev rûke xelkê l' ser we ferman e. Ewan tekbir e ko tovê me bin in hay hewe jê ye. An jî bi wan bibin bende bi reşk û bendik û nan e. Biken gelwe çiya hes ken be bê tirs û be bê pîrs e. Kesek nebit l'bebjin mixabin ew çî gunhan e. Geli lawa dê bin razi bi vî rengî bi vî terzî. Û bihî vê hewe subhê dê hajone li kolan e. Xebate bikin geli lawan bizave b'kin geli xortan. Û pêk ve kar bibin rêkê bezin û b'ken celdidan e. Bi namûsî bişin an jî herin binrin jî dinyayê. Çiya razi bi vî jîne li nik min ew ne însan e. Bineşta bi te'n tivil bit miravî ew ne vêtin hiç. Hev dûgeh bîsoje lê eger bê tivil û te'n e. Bi mîrani mirin çêtr e bi sed cara jî vê jîne. Hezar qeda û tif ser vê jîna b'edebvane. Xabatê biken geli lawan bizave bikin geli gencan. Qemî lûn xo bikêşin der jî bin van kulm û mistan e. Divêtin hun bibin yek lêş bibin yek dil bibin yek can. Û pêk ve kar biken belki veken tûlê jî van san e. Bi dengek lûn biken gazi bibên dijmin here za b' Çerina te xelas. Bûye li nav van ha' û mîrgan e. Hîlû rabin geli lawa hîlû rabin geli xorta. Bi elmasa herin meydand şer sevrana mîran e. Ev e lawê çiya alaçî û pêş ve hemî gava n. Dê gîrî vî cihî kem ez hezar laş û hezar can e.

MELA ENWER

GER NEXWÎN

Destê şêx maçî nekîm ev şêx ne qutbê razî ye. Ev ne din e, din mebe, din serxwebûna mi e. Ser mebin her lîngên şêx, kengê Xwedê jê razî ye. Ma ji bo din şer dikin xortên Feransa, ingilîz. Wa li Misrê xwin dirêjin hûn şehid u gazi ye. Ger nexwîn dê beg û axa me tim tulan bikin. Ev nezand, ev giranî karekî nasa. I ye. Rêncherê şêx û mela ye karkerê axa û beg. Ê hîna pêk amn e lê e hîna cambazî ye. Ew kesê zana divê tim wek Cegerxwîn bûkte qîr. Rast e wî zincir di mil de tim bi qîr û gazi ye.

CEGERXWÎN

siûda xwe. Ji xwe bijîşk digot gelek dom nake. Heke gotina bijîşk rast derket tiwê kar bikî. Lê heke heta sibê an jê bêtir dom kir suçê siûda te ye.

Rapê li vî gundiya ecêbmayî dima. Heta niho tucaran bi vê bazarê, bi erebî—bazar

notirvaniya miriyan ne kiri bû. Ma ev ne textltek qumar bû. Gelo Hponorê dixwest wê bixapîne. Lê Rapê ne ew kes bû ko bihata xapandin. Hêdika li Honorê vegerand û got:

— Beriya ko ez deya te bibînim, nikarim tu tiştê bibêjim

Honorê got, Baş e were em herin....

Jinikê destên xwe ziwa kirin û da pey Honorê.

Bi rê ve qet xeber ne dan. Jinikê lez da bû xwe. Herçî Honorê gavine welê tavêtin çey di ser cowîne avê re derbas dibû.

Çêlekên ko ji germiya nîvroyê pelixî, li zeviyên pal da bûn serên xwe hildidan û hêdika li wan diorîn. Qey ji wan gîyane ter dixwestin.

Gava bi diyarî xênî ketin, Honorê ji xwe re digot: Heye ko heta niho saff bûye....

Lê pîr hêj ne miri bû.

Li ser piştê xwe veketi bû. Destên wê ên jar di ser betanî re wek lingîne kevcalan giha bûn hev û li hev hati bûn badan. Rapê nîzingî li textê cankêşê kir û midêkî lê nihêrt. Destê xwe da nebzen wê, sînga wê seh kir; ew axivand da ko dengê wê bibihse. Paşê derket derve.

Jê re qînyat çêbû ko pîr nagehe tariya şevê. Honorê jê pîrsî û got: Ka bêje....

Honorê got: Welê dixuye ko du rojan, heye ko sê rojan ji bajoyê. Tev de bîst qemirî.

Honorê: Bîst qemirî... ma tu dîn bûyî. Îşê pênc şeş saetan maye....

Rapê û Honorê dan ber hev, hevûdin gerandin. Jinikê pê dida erdê; wext jî diborî. Honorê diviya bû genimê xwe bikişanda hundir. Honorê gava dît ko jinikê dike here; got: Baş e, bila be, bîst qemirî... heta dawiyê, heta kafenkirinê, heta ko cendek bi rê bikeve.

Li hev hatin; Honorê berê xwe da cêza genim; Rapê çû mal hiri û singikên xwe anîn. Her holê dikir. Di nobetdariya miriyan de gore çêdikirin; an hiri diristin. Carina ev kar bi icret jî bo xwediyên cankêş jî çêdikirin.

Ji nişkê ve nexweşnêrê jî nexweşa xwe pîrsî heke keşe hati bû ser. Fîrê bi îşaretan da zanîn ko no. Rapeya ko gelek dîndar û xudanteqwa bû hema baz da elam bide keşeyê gund,

Gava Rapê di gastiina gund re bi lez derbas dibû zarokên ko tê de dileyistin, lê nihêrtin, li hevûdin fedkirin û gotin ko herhal tiştê qewimiye.

Keşe da rê. Lawikê lajebêj da pêşiyê. Bi destê lêwîk re zingilek hebû. Lêwîk ew dihe jand û ji xelkê re dida zanîn ko rebaniyet di nav wan re dibore. Mirovên ko di zevîne dîr de dixebitîn, berê xwe didan keşê, sefgeyên xwe ên pehin datanîn û hetanî ko hewraniyê spi di piştê koxikekê de wînda dibû, xwe tev ne didan. Jinên ko xwe li zeviyên xwar kiri bûn û qelle didan hev li ser piştê xwe radibûn, xwe li hindava keşê digirtin û xaç li ser rûyên xwe dikîşandin.

Mirêşkên dora xaniyan jî saqoşê keşê ê spi bizdihayî bi hetên xwe ên giran û qelew baz didin; çey digindirîn. Ci waniyek yê ko li mîrgekê girêdayî bû; ew jî ji heybeta keşê veciniqî di dora singê xwe de dibezîya û dida pehman.

Lawikê lajebêj kutikekî sor li xwe kiri bû û bi lez diçû. Herçî keşe, stoyê xwe li ser milekî xwe xwar kiri bû, lêvên xwe hêdika tev didan, diayek dixwend û bi giranî dimesîya. Rapê li dûvê karwên bû. Xwe yekcar xwar kiri bû, te digot çey wê here secdê. Destên xwe li ser sînga xwe girêda bûn; wê jî diayek digot.

Honorê, gava ji dîr ve ew dîtin ji paleyê xwe re me diçe kû derê?

Paleyê wî lê vegerand û got: Rebaniyetê dibe deya te.

Honorê serê xwe hejand « Kî zane, heye ko » got û vegehiya ser xebata xwe.

Keşe ayfina xwe çêkir; cankêş teqdis kir û digel lêwîk vegehiya dêrê.

Rapê li ber textê cankêşê rûnişt û lê temaşa dikir. Gelo xapiya bû; cankêşiyê wê gelek dom bikira.

Roj nîzingî li erdê dikir û dizehiya. Çûra êvarê bi pêline honik diket hûndir û baskên perdan li ba dikirin. Qey ew jî wek gîyanê deya Honorê dikirin bisîrin.

Deya Honorê bi çavine bel, bê tevdan û bi laqeydî li hêviya mirinê bû, mirina ko bi derengî keti bû. Nefesa wê a nizim, di qirika

wê a şidandî de carina difikîya û dixirî. Ma ew ne xiraxira mirinê bû. Ev nefes niho wê bisekîniya û ji dinyayê jinikekê wê kêmbiwa û tukey li ber wê dê ne keta.

Bi tariyê ve Honorê vegeriya mal û li deya xwe fedkirî. Gelek caran bi vî awayî nexweş diket. Destûra Rapê da û jê re got: Sibe li saet pêncan.

Rapê: Sibe, li saet pêncan
! i rastî, bi spêdê ve Rapê hati bû. Honorê şorba ko bi xwe çêkirî bû dixwar.

Nexweşnêrê jê pîrî: Çawan deya te temam bû? Honorê bi qerf got ê: No, ji bervajî ve çêtir e.

Honorê çû. Rapê bi awirine kûr li cankêşê nihêrt. Halê nexweşê qet ne guhêrt bû. Deya Honorê weke berê, bi çavine bel, destên wî li ser lihêfê, bêdeng radiket.

Nexweşnêrê êdî zanf ko vî îşî wê gelek dom bikira. Sê rojan, çar rojan... heye ko heftekê jî. Rapê bi vî fikrê dilê xwe teng dikir û nîfir li Honorê dikirin ko ew xapandî bû. Û gava çav bi nexweşê dikir ewçend li wê jinika ko ne dimir, dihate xezabê ko ne dizanf çî jê bike.

Rapê, ji bona ko erlîna wê deynê vegeriya ser xebata xwe û rahîste şingikên xwe. Lê çavên wê ji rûyê cankêşê ê qermiçî ne dibûn.

Nivro, Honorê hate mal, taştaya xwe xwar û vegeriya ser cêza gêmim. Honorê bi kêf bû.

Herçî Rapê jî erlîna û xezabê dikir ko biteqê. Her deqîqa ko diborî jê re wek wî pereyî bû ko jê didîzîn. Gava li nexweşê dinihêrt qey dîn dibû û dixwest qirika wê pîra qerade, vî jinika enûd ha bide û wê nefesa ko wextê wê didîzî bisekînfene.

Lê gava dida eqilê xwe, didit ko ev tiştêkî bi talûkê bû; jê digeriya. Lê tiştine ecêb dihatin bira wê. Dawiyê nîzingî li cankêşê kir û jê re got: Te hêj şeytan ne dîtîye?

Nexweşê bi dengêkî nizim lê vegevand û got: No...

Li ser vî yekê Rapê dest pê kir û jî pîrê re çirokine bitirs digotin û ew pê dibizdihand.

Jê re digot, beriya mirinê bi çend deqîqan şeytan li cankêşan xuya dibê. Şeytan di belgehekî şerfê de ye. Strihên wî hene, sîvnîkêkê dirêj bi destî ve ye û gava xuyantî dîke dide ber çîran. Cankêş piştî ko şeytan dibînin nema xwe tev didin û hema dimirin. Bi tenê fsal min bi çavên xwe çend caran şeytan, gava wî li cankêşan xuya dikir, dîtîye. Navên miriyân hiltantî û digot: Belê li cem Jozêffîn Lwazêl, Ôltî Ratyê, Soff Pondegno, Seraffîn Grospeyê....

Deya Honorê di nav cihan de diqelqî, çavên xwe vedikrîn û li dawîya odê dinihêrt; qey li ti-tektî digeriya.

Rapê xwe jê vedîzî û çû derve. Ji dolabê çarşevêk girtî û xwe lê pêça, parzonek bi rûyê xwe ve kirî; dûtanek li serê xwe kirî û lîngên wê dane ber jor û rahîste destê sîvnîkêke dirêj. Ji dil ketî bû belgîhê şeytân.

Rapê çend firax tev dan û ew dan erdê; şingîntî û reqîn ji wan çûn.

Nexweşnêrê jî deriyê nexweşê ve da û bi dengîne hîşk û şerfê hilkîşîya ser kursîkî û sîvnîka xwe bi ser cankêşê de hejand.

Deya Honorê gava şeytan dît eqilî jî serî çû, da xwe, kir ko rabe û jî ber bireve. Cankêş heta bi nivî li piştî xwe rabû, mîl û sermîlên wê xuya kirin. Nefesêke dîdirêj ji şinga pîrê çû û wek depeki li ser piştî xwe ket. Her tiştî temam bû bû.

Rapê her tiştî vegevandî cihê wan; firaxî erdê rakirin û danî ser refîkên metbexê û vegeriya nik miriyê. Hêdîka nîzingî lê kir, çavên wê yên ko kirî bûn ji kortikên xwe baz bidîn, girtin; pîyanek danî ser lihêfê û ava miçêdesê lê kir. Li ser çînuyên xwe rûniştî û dest bi xwendina dîa miriyân kir.

Evarê gava Honorê vegeriya mal û dît ko Rapê dilayê dîke da eqilê xwe, hesabê xwe çêkir. Di vî îşî de xesirî bû. Xesara wî pênc qemertî bûn. Ji ber ko Rapê bi tenê du roj û nîvan xebitî bû ».

Dihok: 8 Gulan 1943 BIŞARÊ SEGMAN

ZEFERA EFRIQAYE

BI QELEMA NIVISEVANÊKÎ URIS

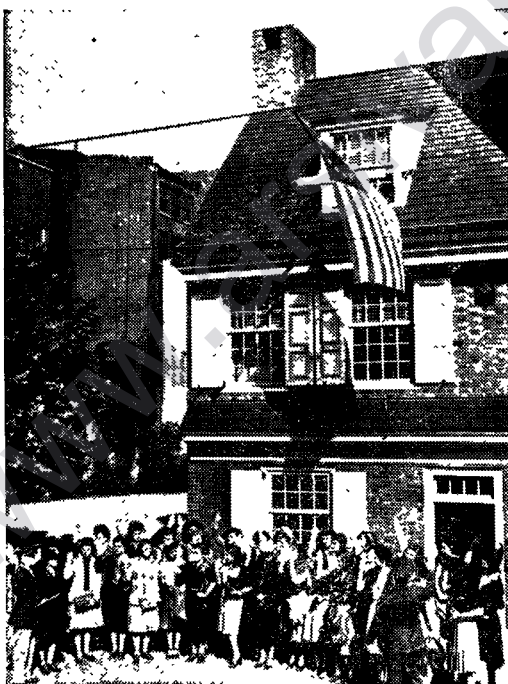
Rojname rûst « Stërka Sor » di heqê zefera Efrîqê a mezin de bendek nivîsandîye û bi kurtî tê de gotiye:

Berî çend rojan xortekî elemanî di « Frank-fürter Zeytûng » de berndek nivîsandî bû. Wî zirtoleyî digot yekê Gulanê bi her awayî cejineke elemanî [1] ye. Belê ji bo bilbileki Gulan her Gulan e. Lê ji bo elemanan Biharên ko didin pey hev ne weke hev in. Nemaze Behara vê salê ji elemanan re ji Beharê bêtir Paîzek e, xezaneke Paîzê ye.

Bi vegirtina Tûnis û Bizêrtê şerê Tûnisê diqede. Hitler Efrîqê ji dest da. Onbaşiyê tirolî

[1] Yekê Gulanê ji mêj ve cejna sosyalîstan e. Di vê rojê de, her gav di bajarên Ewropayê de nîmayîşin çêdibûn û emele û polîsan li hev dixist. Hitler piştî ko hikim xîste destên xwe yekê Gulanê kîne cejineke millî e elemanî. Ji milê din Gulana 1940î ji bo elemanan meheke zeferê bû.

JINÊN EMÊRIKANÎ DI KAR Û XEBATÊ DE

Klişa me jinine emêrikanî şanî dide yên ko ji bona bikevin xîzmeta eskeriyê hatine û miraceetî hikûmetê dikin.

xiyala zeferên Napolyon dikir. Lê onbaşt ne ket Moskoyê û ehamên Mîsirê ji ne dîtine.

Sefera Efrîqayê seferêke girane ye. Mîlyonek singoyên mîhwerê di vê seferê de şikestine. Belê bêtirê van singoyan yên talyanan bûn; çekine kêm. Herçî ji hebe çek çek e û mirovekî bi çek zencîrkirî şer bike jî, dîsa şerevaniyek tête hesêb.

Romel di richetê de çek û cebîrxaneyîne boş wînda kirine. Hitler digot qey asêgehên Tûnisê erîsa hevalbendan wê bisekinîne. Lê vê Gulanê gul ne dane Hitler. Di nav 36 saetan de hevalbend gihaştine ber deriyên Ewropayê.

Tûnis hate standin. Talyanan ne bi tenê bajarek lê kişwerek wînde kiriyê.

Talyanan, di cankêşiyê de, dirêjî Fransê kir. Çi cezafî seza. Tûnis ji bo mîhwerê bû mesîleke hêstiran; ji bo hevalbendan pêpelûka zeferê.

Em silavan li zefera hevalbendên xwe dikin. Me bi hev re micadele kir. Heke hevalbendan bi rêkirina çek û posatan arîkariya me kiriyê; me ji bi du salên şer arîkariya wan kir. Em esker in. Qedirê eskeran dizanin.

Em silavan li ordîwa ingilîzî a heştan dikin. Em dizanin, ya ko reya zeferê vekiriyê ew e, ordîwa heştan e. Ordîwa emêrikanî a ciwan jî bihîna barûtê bihin kir.

Em bi kêfxweşîke mezin silavan li hevalbenda xwe a kevin Fransê dikin. Ji milê din me bi şalîke mezin seh kir ko eskerên genêral Leklêrk bi xwe ketine Tûnisê. Ji bo Fransîzan Tûnis Intiqama Parîsê ye.

Em dizanin ko cidal wê sext û dijwar bibe. Dijmin ewê li ber xwe bide. Êdî destê wî de tiştê me maye ko wînda bike; ewê her tiştî bide ber çavê xwe ji bon ko kar bike. Em ji qîmet û hêjabûna hevalbendên xwe ewle ne.

Li Efrîqayê her tiştî saff bûye. Niho dora Ewropayê ye.

ÎLYA ÊRENBOÛRG

QEWETËN KELEHA EWROPAYË

Bi şikestina ordiwên mihwerê û bi zefera hevalbendan sefera Efrîqayê gibaştiye dawiyê. Piştî ko ev sefer safî bû dinya alemê çavên xwe berdaye Ewropayê û li hêviya sefera Ewropayê, daketina hevalbendan beja Ewropayê ye. Mineqûleki çêk î eskerî, keptên Mikçêt, di vê babê de bendek nivîsandîye û tê de qala vê seferê û qewetên mihwerê yên Ewropayê kirîye û gotiye:

Beriya êrişa 1942an di bin emirê Hitler de 325 firqe hebûn. Ji van 325 firqan 195 firqe li eniya rohelê qerar girti bûn. Bi wan re 38 firqeyên dewletên mihwerê ên din jî hebûn.

Firqeyên mayîn bi awayê jêrin lêk vedibûn: 6 firqeyên elemanî û 34ên talyanî di Balqanan de; 6 firqeyên xirwati, 3ên mecerî û 20ên birxarî bi wan re disekinîn. Tev de 69 firqe. Qewetên Balqanê di bin femandariya von List de ne. Ji van pê ve li Yewnanistanê 6 firqeyên din hene û ew di bin femandariya général Hart de ne. Bi qewetên Balqanê re 375 balafirên giran hene.

Li gora texminê li Fransê di bin femandariya Rûndestêt, de 36 firqeyên elemanî û şeş firqeyên talyanî hene. Li Îtalyayê di bin emirê Amrîyoso de 40 firqeyên talyanî û 700 balafirên keyserling. Li Norvêjê di destê Falkenhorst de 10 firqeyên elemanî û 300 balafir.

Piştî hezimeta Stalingradê eniya rûsî jî drêjahiya xwe kêmkirîye. Beriya êrişa 1942an Hitler di eniya ûris de 40 firqeyên ihtiyat hebûn. Wan eskeran di dora Kiyêv û Vaşovayê de qerar digirt. Hitler ev esker bê wext xistin xeta şer û pê şerê Stalingradê wînda kir, bê gav ma û bi şûn de vegeiriya. Îro Hitler dixwaze bi 120 firqan û bi sibê din ên ihtiyat di eniya ûris de bisekine. Gelo ewê bikare?

Heke Hitler kart bi 150 firqan di eniya ûris de bisekine, bi qur'yên nû û heta Hizêranê heye ko 80 firqeyên din ên ihtiyat saz bike. Lê bivê nevé ew qewetên ha tucaran ne di qimeta firqeyên mehiwbûyî de ne. Welê

dixuye ko erkanherbiya elemanî nema imtê dîke ko bikare ordiwa ûris bi erîşeke Bîharê jî hev de bêxe. Ji lewre planên wê hêj bêtir planine midafehê ne.

Di keleha Eropayê de du dergehên vekirt hene: Spayne û Tirkîye. Ordîwên wan her du dewletan heta niho sirine vl şerî ne. Gelo ev her du ordû wê tişteki bikin? Heke kirin ewê çi bikin?..

Nema têtê birê ko elemanî dirêjî van her du welatan bikin. Ji bona wê yekê wext boriye. Herweki me got plana erkanherbiya elemanî tedefîhi; midafeha keleha Ewropayê ye. Ji bo midafeha kelehê û di mehcetê de Hitler bi qewetên berdest, wê bikare 32 firqeyên ko di Fransê de bigehine 100î û çilên ko di Îtalyayê de ne wan jî bike sed.

Ji lewre dema ko hevalbend dirêjî Ewropayê bikin ji wan re qet nebit 120 firqe divêtin: 75 jî bo xeta pêşin, 25 ihtiyat û 20 jî ji bo lehiwandina dijmin di qadine din de.

Îro qewetên mihwerê di Ewropayê de bi awayê jêrin heşidandi ne: Li Fransê 37 firqe. Li Belçîqe, Holende, Elmanyê 31 firqe. Di welatên Baltîqê de 7 firqe. Li Norvêjê 10 firqe. Li eniya ûris 232 firqe. Di Balqanan de 69 firqe. 40 firqeyên ko di Îtalyayê de ne divêt ew jî bi qewitine din hati bin zêde kirin.

Ev in qewetên ko roja ko hevalbend pê li beja Ewropayê bikin, divêt bera wan bidin.
HESENÊ MISTÊ

Vient de paraître
HISTORIQUE SOMMAIRE

DU

CHAR DE COMBAT

LE MAITRE DU CHAMP DE BATAILLE

par le

Commandant L. FOUQUET

des F. F. L.

Ouvrage édité et diffusé par les soins du
service de propagande des forces françaises
combattantes en moyen orient.

DANS TOUTES LES LIBRAIRIES

HEJMAR A HAWARÊ A 54an LI 15ê GULANÊ BELAV BÛYE. LÊ BIGERIN Û TÊ DE BIXWÎNIN:

Tetstra Quranê. Diwana Melê. Pêş kevin. Cejinepirozî. Ji wan re. Sersala min. Mela Ehmed. Gramera kurdmançî. Memozina Xanî. Pêloşî û sistî. Mela Evdilmecid. Chansons.

Kiriyariya Ronahiyê

Ji bo Sûriyê Pênc Ireyên sîrî — Ji bo welatên din Ireklî ingiltzî

Xwedî û gerinendeyê berpîrsiyar : Mîr Celadet Alî Bedir-Xan . Şam—Sûriye
Directeur Propriétaire: Emir Djêladet Aalî Bedir-Khan. Damas—Syrie